

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA KREATIV YONDASHUV**Ziyayeva Umida Turaxodjaevna**Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi o'qituvchisi**Alimova Maxbuba**Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada kreativlik haqida, bo'lajak pedagoglarning kreativligi, maktab va maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim va tarbiya berish jarayonlarida pedagoglarning kreativ yondashishi va zamonaviy texnologiyalardan foydalanishi haqida bayon qilingan.

Kalit so'zlar: kreativlik, ta'lim, tarbiya, pedagog, bola, tarbiyachi, maktabgacha ta'lim, ijodkorlik, yaratuvchanlik.

Bugungi kunda kreativlik, ijodkorlik, yaratuvchanlik kabi qobiliyatlar pedagoglar uchun zarur bo'lib qolmoqda. Nafaqat pedagogika balki boshqa sohalarida ham kreativlikning o'рни beqiyosdir. Chunki hozirda avvalgi o'qitish tizimiga, tarbiyalash tizimiga yangicha yondashish, kreativona yondashish, ijodkorlik g'oyalarini ilgari surish, yangilikga intilish, izlanuvchanlik zamon talabi bo'lib qolgan desak ham mubolag'a bo'lmaydi. Bu hislatlar ko'proq ta'lim musassasalari va tashkilotlar, ularda faoliyat yurituvchi pedagoglar uchun muhim hisoblanadi. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunning 8-moddasi maktabgacha ta'limga bag'ishlanadi. Maktabgacha talim va tarbiya Maktabgacha talim va tarbiya bolalarni oqitish va tarbiyalashga, ularni intellektual, manaviy-axloqiy, etik, estetik va jismoniy jihatdan rivojlantirishga, shuningdek bolalarni umumiy orta talimga tayyorlashga qaratilgan talim turidir. Maktabgacha talim va tarbiya olti yoshdan yetti yoshgacha bolgan bolalarni boshlangich talimga bir yillik majburiy tayyorlashni ham nazarda tutadi. Maktabgacha talim va tarbiyani tashkil etish tartibi ushbu Qonun, shuningdek Maktabgacha talim va tarbiya togrisidagi O'zbekiston Respublikasi Qonuni bilan belgilanadi. Shuningdek maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat olib borayotgan pedagoglar ham kichik yoshdagi bolalarni ham har tomonla tarbiyali va yangiliklarga intiluvchi, ijodkorlik va yaratuvchanlik qoliatlarini yoshiga mos keladigan o'yinlar va boshqa jarayonlarda sekin astalik bilan shakllantirib borishi lozim. Kreativlik faoliyati shu sohada faoliyat olib borayotgan mudiralar, tarbiyachilar va boshqa faoliyatdagilarda ham shakllanishi kerak. Maktab va maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari zamon bilan hamnafas bo'lgan holda zamonaviy texnologiyalar va innovatsion g'oyalar bila faolyat yuritishlari kelajak avlodning ilk poydevorini mustahkam qiladi. Hozirgi mavjud ta'lim asosan, ilgariidan mavjud bo'lgan an'anaviy didaktikaga asoslangan, ya'ni o'quv jarayonida ilgariidan fanga ma'lum bo'lgan bilimlarni o'qitish, o'rgatish, yetkazish bilan xarakterlanadi. O'qituvchi ilgariidan ma'lum reproduktiv faoliyatni olib boradi. Bu esa asosan o'quvchining ta'lim mazmunini yodlab olishi, qayta takrorlab berishi bilan cheklanadi. Ya'ni, ta'lim ilgariidan ma'lum predmet «avval hunar o'rgat, keyin shogird o'z xohishicha nimani ijod qilsa-qilaversin» yo'sinida ish tutish rasm bo'lgan

Kreato - lotincha so'z bo'lib - yaratuvchanlik, ijodkorlik degan ma'noni beradi. Yaratuvchanlik va ijodkorlik metodlarini yaratishni, o'rgatishni kreativ pedagogika o'rgatadi. Agar ta'lim jarayoni o'quvchi faolligiga asoslangan muammoli, dasturlangan, loyihalar jadallashtirilgan holda kechsa, u holda kreativ yo'nalishga ega bo'lib, o'quvchining faolligi tufayli uni yangilik, ijodkorlik sari yetaklaydi. Ijodkorlik va madaniyatlik o'quv faoliyatida doimiy tizimli kechsa, u ijodkorlik sari boradi. Shuning uchun ham o'quv jarayonidan tashqari vaqtda «texnik ijodkorlik asoslari» yoki «texnik loyihalash ijodiy asoslari» ilmiy izlanish yo'nalishidagi to'garaklar tashkil etilsa, o'quvchining loyihalash ijodkorligi oshib boradi. Shuning uchun ham bolalarning bo'sh vaqtini

mazmunli va maqsadli yo'naltirish, ularning kelgusida kasbiy mahoratli, ijodkor bo'lib yetishishiga sabab bo'ladi.

Shuning uchun kreativ pedagogika shu loyihalashtirishga asoslangan bo'ladi. Hozir texnik jihatdan katta o'sish, o'zgarishlar davri. O'z navbatida ta'lim jarayoni oldiga vazifalar qo'yimoqda, ta'lim oluvchi olgan bilimlarini o'zlashtirib, ko'paytirib borishdan tashqari, o'quv-biluv jarayonida qo'shimcha bilimlar berish orqali ijodiy yondashuvga moyilliklari ortib boradi. Ta'limni olib boruvchi - o'quv jarayoniga olib boruvchi, o'quvchi - o'quv jarayonining faol ishtirokchisi o'quv - biluv mas'uliyatini o'z bo'yniga oluvchi hamdir. Ta'lim jarayonini texnologiyalashtirish, innovatsiyalar, ilg'or texnologiyalar, yangi o'quv ob'ektlari o'quvchining tafakkurini abstrakt fikrlash, ijodiy fikrlar yuritishga olib keladi. O'quv jarayonini algoritmash, loyihalash, modullashtirish o'quvchining o'quv jarayoniga bo'lgan shaxsiy mas'uliyatini oshiradi. Ularda motivatsiyaning kuchayishi orqali qo'shimcha ma'lumotlar olish asosida o'z bilimni boyitib borish ehtiyojini tug'diradi.

O'quv jarayonini kreativ yo'naltirish uchun:

1. O'quv jarayoni o'quv materialini berib borish, boshqa qiziqarli qo'shimcha materiallarni taklif etish va o'quvchini izlanishga, ijodkorlikka yo'naltiruvchi material asosida uni o'z ehtiyoji, xohishi bilan yangilik sari yetaklash.

2. O'quv jarayonini ham shunday o'zgartirish kerakki, o'quvchi o'quv materiallarining yaratuvchisiga aylanib, berilgan o'quv material o'sha yaratuvchilikka xizmat qilsin.

3. O'quv materiallariga yangi qo'shimchalar kiritish orqali evristik strategiya, taktika, metod va usullar taklif etish orqali o'quvchining ijodiy fikrlashga bo'lgan qiziqishini oshirish kerak. Umuman, inson faoliyatida yaratuvchanlik, ijodiy fikrlash har bir muammoni, vazifani, loyihani yechishda sarmahsul jarayon hisoblanadi. O'quv jarayonida o'quvchi mustaqil ravishda masalaning yechimiga intilsa, o'qituvchi muammoli vaziyatni o'z vaqtida tashkil etsa, o'quvchi uchun sekin-asta ko'nikma va malakaga aylana boradi.

Kreativlik tabiatini o'rganish muammosiga bagishlangan psixologopedagogik adabiyotlarni tahlil qilib, odatda, intellektual kreativlik masalasiga duch kelamiz. Ijtimoiy va aniq pedagogik kreativlik sohasida amalga oshirilgan izlanishlar ancha kam. Ko'p hollarda tadqiqotchilar pedagogik kreativlik emas, balki pedagogik muloqot jarayonini o'rganadilar, o'qituvchi va o'quvchi muloqotini yaxshilash uchun tavsiyalar beradilar. Pedagogika va psixologiyadagi kreativlik tabiati uning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi ichki va tashqi omillar haqidagi yuqorida keltirilgan fikrlarni umumlashtirib quvidagicha xulosa chiqarish mumkin: bu xodisa yaxlit va tuzilish jihatdan tushunish uchun yagona tushunchalar tizimi mavjud emas. Inson shaxsida kreativlik, uning darajasi, tuzilishi va o'ziga xosligi inson individualligining boshqa bir jihatini o'zlashtirish jarayonining o'ziga xosligi va shaxsiy xususiyatlari bilan uzviv bog'liq.

Bu bog'liqlikni tasniflash kreativlik hodisasining kelajakda o'rganilishi kutilayotgan yangi bir yo'nalishidir. Kreativlikni rivojlantirishda kreativ insonlarni kreativmas insonlardan farqlovchi hissiy chizgilari (o'z-o'ziga ishonch, tajovuzkorlik, o'z-o'zidan qoniqish, ijtimoiy cheklavlarga va boshqalar fikriga toqatsizlik) individning shaxsiy o'ziga xosligi katta ta'sir ko'rsatadi. Kreativlikning motivlikka munosabatini belgilovchi yagona qarashlar tizimi mavjud emas.

Shunday qilib, potensial kreativlik imkoniyatlar kreativligidir. Imkoniyatlar kreativligi amaldagi kreativlikka - dolzarb kreativlikka aylanishi uchun dastlabkisi ma'lum faoliyatda o'zlashtirilishi uchun ichki o'zgarishlarga duch keladi. Shunday qilib, kreativlik o'zlashtirilganlar asosida rivojlantiriladi. Keyinchalik o'zgartirishlar kiritiladi, o'qituvchining mavjud tajribasi qayta tuziladi. Pedagogik innovatsiyalarga moslashishdan toki qayta tuzishgacha bo'lgan yo'l o'qituvchi innovatsion faoliyati dinamikasi asosini tashkil qiladi. Kreativ darsi ijodiy metodologik tuzilishiga ko'ra an'anaviy darsdan farq qiladi va o'zida dars maqsadini qamrab oluvchi bloklari bilan kreativ ta'limning maqsadlarini amalga oshiradi. Ijodiy darsning tuzilishi mantiqan ta'limni haqiqatdan rivojlantiruvchi jarayonga aylantirishni ko'zda tutadi. Ta'limning birinchi navbatda insonparvarlik maqsadlarini ko'zlagan holda ta'lim faoliyati tuzilishida ma'lum o'zgarishlar olib boriladi. Ta'lim

faoliyatining yangi shakllarini konstruksiyalash boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviy shakllanishi asosini tashkil qiladi. Dastur fikrlash shakllarini tubdan yangilash; maktab o'quvchilarini intellektning yangi bosqichida o'kazishni ko'zda tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Зияева, У. Т., Латипова, Л. С., & Турсункулова, Д. А. (2024). СОЦИАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ РЕБЕНКА-ДОШКОЛЬНИКА. INTERNATIONAL SCIENTIFIC RESEARCH OF PROBLEMS OF SCIENCE AND EDUCATION., 1(5), 5-12.
- Umida, Z. (2024). FORMING CREATIVE THINKING OF FUTURE EDUCATORS. PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS, 4(38), 97-103.
- Зияева, У. (2019). The Role of the Teacher in Learning English. Молодой ученый, (6), 214-216.
- Zhuraeva, N. T. (2021). MATHS KEY OF MIND AND INTELLIGENCE (Methodology for the formation of elementary mathematical representations of children in preschool institutions). Экономика и социум, (1-1), 316-319.